

Trivsel

2/2015

**Julen är
den största
blomsterhelgen**

**Rymdljus som
lockar och
skrämmer**

**En sockersöt
historia**

*Så slår
du in extra
fina paket*

Vi kallar det *jordens bästa affärsidé*

VAR MED DU OCKSÅ

Hungerprojektet är inte en välgörenhetsorganisation. Vi investerar i människors drivkraft och ger dem chansen att se sin egen potential, då kan de med egna krafter förändra sina samhällen – en gång för alla. Avkastningen låter inte vänta på sig. Vi kallar det jordens bästa affärsidé. Vår modell är enkel: Den som äger problemet äger också den bästa vägen till förändring. När visionen, engagemanget och lösningarna är människornas egna blir förändringarna bestående.

Hungerprojektet arbetar globalt och driver program i Afrika, Latinamerika och Asien. I Sverige jobbar vi med utbildning, informationsspridning och insamling till de globala programmen.

Vill du vara med? Bli månadsgivare, eller investerare varje krona gör stor skillnad!
Läs mer på hungerprojektet.se eller betala in direkt på bankgiro: 901-9977

6

20

30

36

- 4 Vinterns evenemang
- 6 Bråda blomsterdagar i jultid
- 10 Vem är Tomten egentligen?
- 13 Micasas fototävling
- 14 Guld, rökelse och myrra, symboliska julklappar
- 16 Lägg extra omsorg på paketet
- 20 Njut av en kopp te
- 24 Socker – från slott till koja
- 28 Tid – populära armbandsur
- 31 Gott med kryddnejlika
- 30 Ljusfenomen på natthimlen
- 36 Hemmet för gamla – 100 år av omsorg
- 40 Lästips inför helgerna
- 42 Korsord

Dina åsikter är viktiga

För mig att det viktigt att vi som hyresvärd har en dialog med alla er som bor i Micasa. Ett sätt att få veta mer om vad ni tycker om ert boende är vår årliga kundenkät. Årets resultat visar tydligt att det finns mycket kvar för oss att jobba med för att Micasa ska bli en hyresvärd som uppfyller alla förväntningar.

Att det är lätt för dig som hyresgäst att få tag på rätt person på Micasa är viktigt för oss som hyresvärd. På den punkten har vi inte lyckats nå fram. Hjälpen vid felanmälan upplevs som bättre än tidigare år men vi når vi fortfarande inte upp till önskat resultat.

Med kundenkäten får vi direkt besked om vad vi gör rätt och vad vi gör fel. Jag är väldigt glad över att en majoritet av er hyresgäster enligt enkäten upplever att ni får valuta för pengarna som boende i Micasa, att ni tycker om era bostäder och er utemiljö. Men vi har också fått ett tydligt uppdrag om vilka förbättringar vi behöver göra. Värde av att bo i Micasa ska bli ännu högre. Tack vare dina synpunkter vet vi nu vad vi måste jobba vidare med.

Har du fler synpunkter? Du som hyresgäst är varmt välkommen att höra av dig till mig på clara.lindblom@stockholm.se. Det går också bra att skriva ett brev till Clara Lindblom, Stadshuset, 105 35 Stockholm.

Allt gott

Clara Lindblom
äldre- och personalborgarråd,
ordförande i Micasa Fastigheter

Trivsel ges ut av Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Nordkapsgatan 3, Box 1298, 164 29 Kista, telefon 08-508 360 00.

Redaktör: Maria Ehn, tel 08-508 360 12.
Medarbetare i detta nummer: Linnea Bofält, Cari Busin, Ingrid Eiritz, Kerstin Englund, Ulrika Haglund, Gunnar Hultman, Lisa Magnusson, Li Samuelson.

Omslag: Olof Holdar. Produktion: Luxlucid. Tryck: Åtta45.

Micasa Fastigheter är ägt av Stockholms stad.

Evenemang

Vintern 2015

Svarta toner på Operan, svart, klassiskt dilemma på Dramaten och mörkt även på Stadsteatern. Litet ljusare är det på Liljevalchs med utopiska modeidéer och på Slottet där kungliga kläder visas. I vinter finns en uppsjö av evenemang att upptäcka i staden!

Musik

Nyårskonserter med musik från Wien på Konserthuset

I år har du återigen chans att se Schönbrunns Slottsfilharmoniker uppträda i Konserthuset. De turnerar i Skandinavien med en repertoar hämtad från den berömda TV-konserten som sänds på nyårsdagen. 12 januari 2016 kl. 20.00–22.20. Konserthuset, Stora Salen, Hötorget. Biljettpris: 595 kr. Bokning: 08-50 66 77 88. www.konserthuset.se
Tillgänglighet: Konserthuset är tillgängligt för rullstolsburen med assistans.

Don Giovanni på Operan

I Mozarts svartaste opera får publiken följa dramat kring den av kvinnor besatta serieförföraren Don Giovanni. När tre kvinnor sätter stopp för Don Giovannis samvetslösa framfart andas döden honom snart i nacken.

Operan framförs på italienska med svensk text på textmaskin. Spelas till och med 28 april 2016. Kungliga Operan, Gustav Adolfs torg 2. Biljettpris: 110–890 kr. Bokning: 08-791 44 00. www.operan.se

Tillgänglighet: Operahuset består av flera våningsplan, mellan dessa finns hiss. Terrassen går inte att nå med rullstol på grund av höga trösklar.

Scen

Hamlet på Dramaten

2016 är jubileumsår för Shakespeare. Det är 400 år sedan hans död. I Dramatens tolkning lyfts pjäsens humor och svarthet fram i något som beskrivs som en kontrastrik och rytmisk iscensättning. När Prins Hamlet en natt möter sin döda pappas vålnad får han i uppgift att hämnas sin bror som påstås ha mördat pappan för att

komma åt tronen och drottningen. Hamlet ställs för ett svårt dilemma. 16 januari–3 mars 2016. Dramaten, Stora scenen, Nybroplan. Biljettpris: 100–420 kr. Bokning: 08-667 06 80. www.dramaten.se
Tillgänglighet: Sceningången kan användas av personer som har svårigheter att använda stora entrétrappan. Vissa scenplatser nås via hiss. Rullstolsplatser finns. Ring för bokning.

Stadsteatern

presenterar Cabaret

Stadsteaterns Cabaret har en mörkare ton än tidigare

Sarah Dawn Finer
i Cabaret

uppsättningar av musikalerna. Originalmusikalerna hade premiär i New York 1966, och bygger på Christopher Isherwoods bok "Farväl till Berlin" om Berlin före nazisternas maktövertag. I den här uppsättningen sjunger Sarah Dawn Finer. Cabaret framförs till och med 20 februari 2016. Kulturhuset Stadsteatern, Stora scenen, Sergels torg. Biljettpris: 495 kr ordinarie och 445 kr pensionär. Bokning: 08-506 20 200.

www.kulturhusetstadsteatern.se
Tillgänglighet: Särskilda rullstolsplatser vid alla scener, ange att du använder rullstol vid biljettbokning. Hiss finns mellan alla våningsplan. Rullstol och hörhjälpmedel finns att låna.

Konst

Utopian bodies – fashion looks forward på Liljevalchs

Kliv in i modets framtid. Vintern på Liljevalchs presenterar elva rum inspirerade av olika utopiska modeidéer – vissa redan förverkligade, andra eventuella framtidskreationer. Utställningen framhäver modets makt och möjligheter och berör till exempel hållbarhet, förändring, motstånd, samhälle, minnen, ny teknologi, genusidentitet och kärlek. Ta chansen att se föremål skapade av internationella designers och nästa generations modeskapare. Liljevalchs har också specialbeställt plagg från 16 svenska designers. Visas till och med 7 februari 2016.

Bea Szenfeld. Till temat Motstånd & skönhet, MINI MIKI 2015

Liljevalchs konsthall, Djurgårdsvägen 60. Entrépris: 120 kr ordinarie och 100 kr pensionär, fri entré på onsdagar. Tel: 08-508 31 330. www.liljevalchs.se
Tillgänglighet: Fullständig tillgänglighet i hela byggnaden. Huvudentrén har ramp och hiss anpassad till rullstol. Hörselslinga och rullstol finns att låna.

Övriga evenemang

Kläder för en prinsessa – The Lilian look på Kungliga slottet

I Pelarsalen kan du titta på ett trettiotal av prinsessans Lilians dräkter och klänningar. Plaggen uppmärksammas i och med att prinsessan Lilian skulle ha fyllt 100 år den 30 augusti 2015. Uttrycket The Lilian look myntades av prinsessans designer Elizabeth Wondrak. Prinsessans stil har beskrivits som elegant, stilren och tidlös. I utställningen finns också klädesplagg som speglar prinsessan Lilians omtalade sinne för humor. Visas till 6 januari 2016.

Kungliga slottet, Slottsbacken. Biljettpris: 75–150 kr. Tel: 08-402 60 00.

www.kungahuset.se

Tillgänglighet: Hiss finns till Bernadottevåningen och pelarsalen, rymmer manuell rullstol och en assistent. Rullstolsanpassade toaletter finns. Från Bernadottevåningen till trapphus är det fem trappsteg, ramp saknas.

Millesgården: The Rise and Fall of Ingrid Bergman. And rise.

I utställningen The Rise and Fall of Ingrid Bergman. And rise, visas runt 60 fotografier av Ingrid Bergman tagna av kända fotografer som Robert Capa och Lennart Nilsson. Även grafik av Andy Warhol, filmer från olika perioder ur Ingrid Bergmans liv samt skådespelerskans privata Casablanca-manuskript finns att titta på. I en monter kan besökaren läsa personliga brev från en period då Ingrid Bergman och Carl Milles brevväxlade. Visas till 24 januari 2016. Millesgården, Herserudsvägen 32. Entrépris: 150 kr. Tel: 08-446 75 90. www.millesgarden.se

Emma Aronsson

Blommor är känslor

I livets alla skeden uttrycker vi känslor med blommor. Till dopet, bröllopet, födelsedagen, begravningen binder vi buketter och kransar som speglar glädje, högtid och sorg. Även årets alla högtider förstärks med blommor. Det gillar Emma Aronsson som jobbar som florist.

Från och med lucia och fram till årsskiftet är floristen Emma Aronssons väldigt upptagen. Då släpper hon taget om det egna företaget för en tid och ställer sig i blomsterbutik för att hjälpa kunderna att hitta sina julfavoritblommor till dekoration hemma eller till julens alla gå-bort-uppvaktningar. Julen är den största blomsterhelgen för alla florister. Då köper vi som mest blommor. På andra plats kommer "Alla hjärtans dag", före Alla helgons dag och påsk.

– Jag älskar julen och har alltid gjort det, säger Emma när vi träffas för att prata om hennes yrkesval och den framgång hon redan fått, trots sin ungdom. Allt från julklappar till snö och julblommor. Även om det är otroligt mycket att göra så njuter jag varje dag av julen. Blommor är ett måste för julstämningen anser jag! Det finns så många fina, traditionsbundna blommor. En hög, vacker amaryllis eller doftande hyacinter.

Det kan bli långa dagar. Emma arbetar från 9 på morgonen till 21 på kvällen när det är som värst och redan kring första advent sätter det fart. Många kunder har bråttom och i butikerna förbereder man julgrupper och blomsterarrangemang för att minska stressen.

Att Emma Aronsson skulle jobba med blommor stod klart ganska tidigt. Hon gick floristutbildning hemma i Karlstad. Det var flera praktikperioder under utbildningen och i trean praktiserade Emma på Floristkompaniet här i Stockholm.

Kungliga bröllop

– Johan Pettersson som äger butiken är fantastiskt duktig och genom honom kunde jag etablera mig i Stockholm och fick bland annat chans att vara med och smycka de tre kungliga bröllopen!

Så kom det sig att Emma fick vara en i gruppen av 25 florister som dekorerade Storkyrkan när Victoria och Daniel gifte sig. Arbetet

började fyra dagar innan vigseln och hon fick bland annat hjälpa till att klä pelarna i kyrkan med en flera hundra meter lång linda av blåa riddarsporrar, arrangera en lobeliarabatt utanför porten och smycka pelare bakom prästerna vid altaret.

– Vid Madeleines bröllop var jag ute på Drottningholm på brudparets privata fest, fortsätter hon. Då stod vi i kungens garage och jobbade, för det var det enda stället som var svalt. Vid Carl Philips bröllop var jag i middagssalen. Det är naturligtvis en fjäder i hatten och fint att skriva på mitt CV. Många av mina kunder tycker att det är häftigt och kul att se vad man kan göra när det finns resurser!

Eget företag

Till vardags har Emma sedan ett år ett eget företag som riktar in sig mot företagskunder. Det handlar om att arrangera blommor i hotellreceptioner, i konferensrum eller i restaurangmatsalar. Ibland är hon ute på arbetsplatser och dekorerar med krukväxter och

snittblommor för att få personalen att trivas. Men roligast tycker hon är att vara inblandad i event. Trots sin ringa ålder, 25 år, har hon etablerat sig i Stockholm och är flitigt anlitad.

– Jag vill att det ska hända mycket saker, jag vill inte vara låst och jag vill göra något för mig själv, säger hon. Det var därför jag startade eget och det är nog det bästa jag har gjort.

Förutom det egna företaget arbetar hon som sagt då och då i blomsteraffären Bloms Blommor i Sollentuna centrum för att få mer kundkontakt.

– I butiken möter man livets alla skeden, säger Emma. Det kan vara att ordna blommor till en födelsedag och tio minuter senare kommer någon som precis har mist sin man. Det är verkligen känslor man jobbar med! Det gäller att försöka känna in vad kunden vill ha och vilka de är.

Utveckling via tävlingar

Om tiden räcker, försöker Emma också då och då att vara med i tävlingar.

– Jag är övertygad om att man måste fortsätta att utvecklas i den här branschen om man ska överleva, säger hon. Det kommer

trender och nyheter som man måste sätta sig in i för att möta kundernas behov! På tävlingarna får jag utmaningar som jag försöker möta på ett bra sätt. Ibland får man en uppgift att förbereda hemma, men ibland är uppgiften hemlig fram till tävlingsdagen och man får bara en verktygslåda. Då gäller det att improvisera. Genom tävlingarna kan jag också visa upp för mina kunder vad man kan hitta på med blommor. Man kan göra så mycket mer med till exempel en bunt tulpaner. Och jag tror att det är det kunden vill ha, annars kunde han lika gärna köpa sin tulpanbukett på Hötorget eller på ICA.

Rätt känsla

När Emma får in en beställning är hon noga med att fråga kunden vilken känsla de har tänkt sig, förutom om det gäller födelsedag, jul, begravning eller blommor-till-värdinnan osv. Det gäller också att hitta blommor som är i det skick som krävs. Är det en begravning vill man ha utslagna blommor, det fungerar inte med knoppar. Och då gäller det att man är ute i god tid. Nästan alla snittblommor kommer från Holland, och i Stockholmsområdet finns

FOTO: EMMA AFRONSSON

återförsäljarna i Årsta parti-hallar. Dit skickar hon sin beställning på mail eller telefon. Sedan åker hon ut och plockar i kylarna, för att kontrollera att blommorna ser bra ut.

Glad och positiv

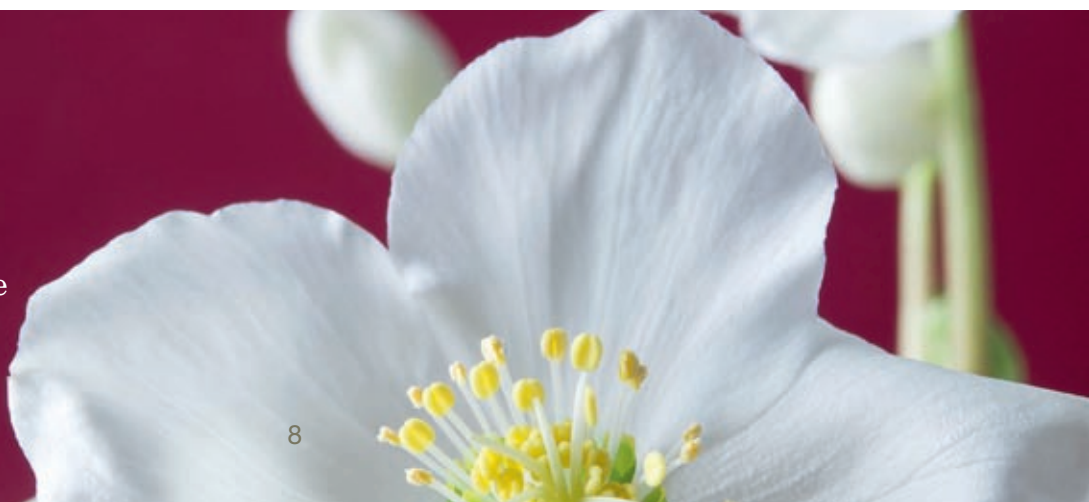
Framtidsdrömmar? Emma har fullt upp med sitt företag och hoppas att det fortsätter att växa och gå bra. Hon tänker fortsätta att utvecklas som florist och hoppas att få göra fler spännande event, även om hon kanske redan har betat av önskeprojekten.

– Jag trivs verkligen med mitt yrke, säger hon. Att jobba med blommor är att jobba med känslor, och de flesta är väldigt positiva. Människor blir glada av blommor!

Av Kerstin Englund

Jultips

Placera inte blommorna för nära julgranen! Etylen som finns i granen funkar inte tillsammans med vare sig blommor eller frukt.

Världsarvet Skogskyrkogården

Skogskyrkogården finns i Enskede i södra Stockholm. Den skapades år 1917–1940 av arkitekterna Gunnar Asplund och Sigurd Lewerentz.

Många kommer till Skogskyrkogården för att sörja döda vänner och familjemedlemmar som är begravda där. Man kan också åka dit bara för att njuta av den vackra miljön och naturen.

Alltid öppet

Det går bra att besöka Skogskyrkogården dygnet runt, alla dagar. Vid ingången till Skogskyrkogården kan du ta en gratis karta.

Hitta hit

Åk med tunnelbanans gröna linje mot Farsta strand. Gå av på station Skogskyrkogården. Sedan finns det skyltar som visar hur man ska gå för att komma fram.

Läs mer

Du kan läsa mer om Skogskyrkogården på webben: www.skogskyrkogarden.se

Telefon: 08-508 316 00 (växel)

FOTO: SUSANNE HALLMANN

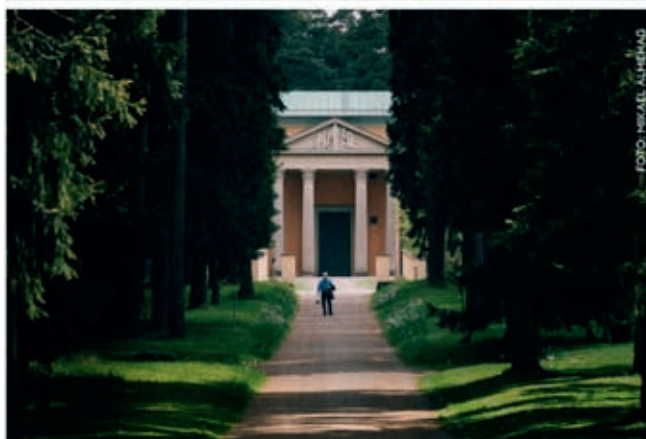

FOTO: MIKAEL ALHEDAV

Vem är

Jultomten

– egentligen?

**Ho-ho-ho! Rödekiperad, vitskaggig och mer än lovligt trind
om magen bultar han på dörren i julaftonsskymningen.
Farbroderligt skrockande frågar han efter snälla barn.
Vill någon ha en liten klapp ur säcken, märke?**

Ja, så är vi vana att se jultomten. Glad, äppelkindad och kanske en smula hotfull. Med fossingarna instoppade i svarta stövlar och julklappssäcken på ryggen. Men vem är han – egentligen?

Dagens jultomte är sprungen ur många olika traditioner som smält samman till en, åtminstone utseendemässigt, internationell tomte. Även om rondören, längden och beteendet kan skilja sig från land till land. Men en gemensam nämnare är biskopen Sankt Nikolaus.

Just den svenska Tomten är en hybrid mellan Sankt Nikolaus, julbocken och gårdstomten.

Den godsinte Nikolaus

Legenden om Sankt Nikolaus söker sig tillbaka till 300-talet då en liten gosse föddes någonstans i Mindre Asien. Denne lille

parvel, som tidigt blev föräldralös, visade sig ha fått särskilda gåvor. Han var givmild och genomsnäll. Speciellt mot barn. Bland annat kastade han in pengar genom en utfattig familjs fönster om natten. Nikolaus räddade också tre systrar från att säljas till en bordell. Men inte bara det, han väckte – med Guds kraft – döda till liv och räddade sjömän ur sjönöd.

Nikolaus blir Tomten

Sina goda gärningar utförde Nikolaus i det fördolda. Inte konstigt att han blev älskad av barn, hyllad av sjöfarare och utsedd till katolskt helgon.

Den 6 december år 333 drog Nikolaus sin sista suck, och exakt 900 år senare helgonförklarades han.

Under reformationen (som började på 1200-talet) ville protestanterna plocka bort såväl helgonglorian som biskopshatten från

den populära biskopen, och istället kalla Sankt Nikolaus för Jultomte. Det passade bra. Eftersom han hade lämnat jordelivet i december kunde han nu förknippas med jul, glädje och klappar.

Så spred sig Jultomtens kändisskap till Europa, Sverige och USA. I Tyskland delade Tomten ut gåvor på 1500-talet, 200 år senare omnämns han i Sverige. På 1800-talet spirade skildringar om denne snälle, trinde farbror i såväl ord som bild.

Tomten får åtta renar

Sina åtta renar fick Tomten av en holländsk skald i början av 1800-talet. Skalden skildrade hur Tomten kom farande i en liten släde dragen av åtta små renar. Men julsymbol och julklappsutdelare blev Tomten inte förrän några årtionden senare när den tysk-amerikanske karikatyrtecknaren Thomas Nast publicerade sina teckningar på Santa Claus (den amerikanska motsvarigheten till Sankt Nikolaus) i en tidskrift.

Den skygge gårdstomten

Sveriges landsbygdsbor har länge trott på Tomten. Fast en lite annorlunda sådan. Klädd som vardagsbonden – röd toppluva, grå eller gröna vadmalskläder, träskor och grovstickade strumpor – har gårdstomten under lång tid varit deras följeslagare och välgörare.

Gårdstomten avskydde städerna. Men på landet fick han vara i fred. Där, ute i gårdarna, vakade han över folk och få, spred trivsel, pysslade om djuren, hjälpte till med sysslor och drog rikedomar till gården.

Men gårdstomten var inte enbart en fridsam liten karl. Han kunde också läxa upp den som burit sig dumt åt.

Den spektakulära julbocken

Julbocken då? Varifrån kommer han? Ingen vet riktigt när han dök upp för första gången. Men de första vittnesmålen om julbockens framfart har sitt ursprung från åtminstone 1700-talet. Julbockens

storhetstid som presentutdelare – eller snarare presentutkastare – var i mitten av 1800-talet. Han antingen knackade på dörren och slet upp den för att sedan kasta in en present och snabbt försvinna innan någon

hann se honom. Eller så kunde han knacka på dörren, komma in och dela ut presenterna under stort drama och diverse upptåg – han stångades, sprang på alla fyra och ruskade på horn och svans. Klapparna slängdes både till höger och vänster.

Gävle har ett extra gott öga till julbocken, och har sedan 1966 ömt vårdat sin egen gigantiska julbock av halm. Inför första advent varje år ställs den traditionsenligt upp på Slottstorget, och varje år bränns den lika traditionsenligt som olovligt ner före jul. Några enstaka år har den 13 meter höga halmbocken klarat sig tack vare impregnering. Gävlebocken är Gävles signum och vitt känd långt bortom Sveriges gränser.

Dagens svenska Tomte

Den förste som skildrade dagens svenska Tomte var Zacharias Topelius. År 1849 skev han om den 700 år gamla tomtegubben som bodde i ett valv under Åbo slott. Han var osynlig och traskade runt i en lammskinsjacka.

Efter Topelius följde flera Tomteskildrare. Men den som slutligen fastställde hur den svenska tomten ser ut och betar sig är Jenny Nyström. Hon knådade ihop Tomten med hjälp av Sankt Nikolaus, julbocken och gårdstomten, och illustrerade sin gestalt i novellen Lille Viggs äventyr på julafton (den som Viktor Rydberg skrev) och dikten Tomten (även den av Rydberg).

Jenny hade fångat Tomtens väsen. Och jultidningarna och familjemagasinen var inte sena med att hänga på.

Tomten och Coca-Cola-flaskan

Numera syns Jultomten i många sammanhang, inte minst kommersiella. Vem har inte sett denne frejdige herre med stort yvigt skägg och skrockande skratt med en Coca-Cola-flaska i näven?

Många anser till och med att det var Coca-Cola som skapade Tomten, eller att det multinationella bolaget åtminstone ligger bakom Tomtens röd-vita dräkt. Men det stämmer alltså inte.

En rolig detalj i kråksången är att Coca-Cola-Tomten har svenskt påbrå. Haddon Sundblom, som tecknade den gladlynte, korpulente mannen med en Coca-Cola-flaska

i högsta hugg, är född i en svenskspråkig familj i Michigan år 1899. Modern kom från Sverige, fadern från Åland. Tomtemodell var en granne, en pensionerad försäljare med ansiktet fyllt av vänliga rynkor. När grannen så småningom vandrade vidare, använde Haddon sig själv som Tomtemodell.

Tjock glad farbror med digitala klappar

I dag är S:t Nikolaus skyddshelgon för barn, sjömän, fiskare, de falskt anklagade, pantbanker, tjuvar som ångrat sig samt många städer.

Men framför allt är Tomten den där tjocke, glade farbrorn som bultar på dörren på julaftonskvällen efter Kalle Anka på tv, med en säck proppfull med inslagna mobiltelefoner och andra digitala klappar.

Av Ulrika Haglund

Vinnare[👑]

i fototävlingen korad!

Vinnarbildens i Micasa Fastigheters fototävling som pågick under oktober och november är utsedd. Tävligen gick ut på att skicka in bilder som på något sätt illustrerade höst som årstid. Många fina, inspirerande bidrag togs emot!

**Grattis
Britt Bäverö,
blomstercheckar
kommer på posten!**

Tack till er som
deltagit i tävlingen, ni
får varsin trisslott
hemskickad.

*Britt Bäverös
motiv Flygsvamp*

En jury på Micasa Fastigheter har utsett denna vinnarbild med motiveringen:

"Med lika enkel som perfekt komposition och klara färger visar Britt Bäverö höstens allra piggaste sida med denna välmående flygsvamp i mjuk moss. Solen speglar sig i hatten, och strån och barr sticker busigt åt alla håll. Det är en bild man blir glad av. Spännande är också djupet i bilden."

*Anna Fritjofsons
motiv Höstdag*

På andra plats kommer Anna Fritjofson som har lyckats fånga en härlig höstdag som man gärna minns. Både komposition och motiv andas harmoni, och färgskalan är tämligen sparsmakad med återhållsamma gröngulvarma hösttoner i botten. Extrapoäng till de vajande torra grässtråna som ger liv åt bilden.

På tredje plats kommer Matts Willborg med det höstliga fotot på Karlbergs slott. Matts Willborg har lyckats fånga hela slottets majestät, vilket i perfekt komposition speglar sig i den stilla vattenytan. Samtidigt ramar hösthimlen in och ger dramatik åt motivet.

Matts Willborgs motiv Karlbergs slott

Guld, rökelse och myrra

De tre vise männens gåvor till Jesusbarnet var kostbara redan då och fortsätter att locka människor runt om i världen.

De tre vise män som uppvaktade Jesusbarnet med gåvor måste ha valt dem noga. Redan då flera hundra år gamla skrifter talade om att en furste över alla folk en dag skulle födas på en plats dit stjärnorna kunde visa vägen.

När först Haleys komet och strax efter Saturnus och Jupiter lyste upp himlen på ett sätt ingen upplevt tidigare, var det naturligt för den lilla gruppen om tre lärda män att ge sig av dit himlen pekade.

Tid och rum

I packningen hade de perfekta gåvor för en prins: guld, rökelse och myrra. Nämen hallå! Vänta ett tag! Det här verkar ju helkonstigt. Står det verkligen så i Bibeln? Hur kan man ens nämna guld tillsammans

med rökelse; är det inte snart femti år sedan hippierörelsen gav rökelse dess enda och snabbt övergående popularitetsbubbla?

Nja, Bibeln ger om man ska vara uppriktig inte riktigt besked om särskilt mycket kring den i västerlandet så älskade berättelsen om de tre vise männen. Till och med julkrubborna slår dunster i betraktarens tindrande ögon, när de förlägger mötet mellan männen och den nyfödde prinsen till stallet i Betlehem.

Maria och Josef skyndade ju sig iväg från stallet till Nasaret och det bör ha varit där som Caspar, Melchior och Balthasar framförde sin uppvaktning.

Även med förstklassiga kameler och upptrampade stigar längs den berömda Kryddvägen från Babylonien där de tre männen antas ha startat sin resa, så tog nog färden sin modiga tid. Och så är det det där andra

med tidpunkten. Kung Herodes dog år 4 fKr och himlafenomenen som kunde leda de tre vise männen syntes innan dess, så Jesu födelse ägde rimligen rum några år före vår tideräknings början.

Alla dåtidens kontinenter

Vare därmed hur som helst. Matteus 2:11 är tydligt när det gäller de tre gåvorna och mottagaren, "judarnas nyfödde kung". Givarna däremot beskrivs bara som "lärda män från östern". Deras namn, ålder och bakgrund, ja till och med antalet, säger bibeln ingenting om.

Först efter många hundra år får berättelsen mer fasta konturer. Melchior blir bördig från Arabien, Caspar ska härstamma från ett rike kallat Tarsien och Balthasar placeras i Etiopien.

Om Tarsien antas vara Spanien, så rymmer nu berättelsen upphöjda representanter för alla de tre vid tiden kända kontinenterna, Europa, Afrika och Asien.

Kaspar var yngst av de tre. Han förde med sig rökelsen. Den medelålders Melchior hade guld i sin ränsl medan den äldste, Balthasar, valt myrra. Valen var inga högoddsare. Det handlar om precis samma gåvor som en grekisk härskare påstås ha offrat till guden Apollon i anatoliska Miletus 250 år tidigare. Ja, guld, rökelse och myrra var lite av standard som kungliga gåvor.

Rik symbolik

Som det anstår böckernas bok, medger berättelsen om barnet som fötts i Betlehem en rikare tolkning även här. Guldets kan kopplas till Jesus som judarnas konung och rökelsen till hans roll som religiös förkunnare. Myrran slutligen, låter oss ana Jesu slut på korset.

Rökelsen symboliserar tillbedjan och tacksägelse. Röken stiger upp till himlen och ger en bild av hur Jesus förenas med sin himmelska far. Myrran användes inte bara till parfym utan också som läkemedel och vid balsamering. Gåvan till Jesusbarnet antyder att barnet en dag ska tvingas uthärda stort lidande.

Barken utvinns

Guldets kom vid den här tiden från Indien eller andra avlägsna områden. Det forslades längs stora handelsvägar och kunde i Sana, Mecka eller Petra samlas med kryddor från den arabiska

halvön för vidare transport till dagens Syrien och Israel. Hundra dagsmarscher handlade det om, bara för sträckan längs den arabiska västkusten.

Rökelse och myrra har samma ursprung, en familj rökelseväxter kallad Commiphora som trivs i stenig terräng och växer i bland annat Jemen, Somalia och Etiopien. Det är framför allt barken till rökelseväxterna som används för att framställa rökelse, medan myrra görs av växternas sav.

Myrra användes redan under antiken i parfymtillverkning och kostade då mer än guld. En del av myrran blandades för att brännas som rökelse, men väl så ofta blandades den med oljor för att ge huden väldoft och skönhet.

Tusen kronor kilot för myrra

Rökelse har förstås alltid varit en viktig del av upplevelsen i den grekisk-ortodoxa kyrkan och förekommer också i den romersk-katolska kyrkan.

Myrran är det dyrare av de två preparaten. Dagspriset år 2015 varierar, men i runda tal kan myrran kosta

omkring 1 000 kr/kg medan priset på rökelse stannar vid hälften. Guldets tävlar sedan länge i en klass för sig och handlas nu på nivån 300 kronor per gram eller 300 000 kronor per kilo.

Rökelseväxterna är utsatta eller till och med hotade till följd av både klimatförändringen och överanvändning för uppvärmning. Priserna kan därför komma att stiga under de närmaste decennierna. Kanske blir uppgången kraftigast för rökelse, eftersom råvaran är föremål för en del intresse från läkemedelsforskningen.

Myrra däremot lockar mest naturmedicinen och där står hittills betydligt mindre belopp på spel.

Om hågen står till en meditationsolja eller möjligen något att mjuka upp naglarna med, så kan butiker erbjuda en eterisk myrraolja för det facila priset 159 kronor per 10 milliliter. En förpackning med cirka 50 pinnar japansk rökelse stannar på under femti-lappen. Väl värt att tänka på inför julen, när till och med en enkel guldring kostar mer än tusen kronor.

Av Gunnar Hultman

Slå in ditt hjärta i paketet

Ett omsorgsfullt och vackert inslaget paket uttrycker givarens kärlek eller tacksamhet. Inslagningen ska skydda gåvan, men den återspeglar också givarens känslor. Det är den japanska filosofi som Atsuko Sandberg försöker lära oss svenskar. En slarvigt paket, ihopsatt med tejpbitar med fingeravtryck får henne att rysa.

I Japan är omslaget lika viktigt, om inte viktigare, än själva innehållet i en gåva. Med inslagningen visar man sina varma känslor för mottagaren.

– Ni svenskar skriver ofta ett kort till gåvan där det kanske står – hjärtliga

gratulationer eller innerliga lyckönskningar, säger Atsuko Sandberg som är japanska och har bott drygt 40 år i Sverige.

– Men i Japan visar vi de känslorna med själva inslagningen. Med ett prydligt och omsorgsfullt inslaget paket visar man sin omtanke. När mottagaren vänder på

paketet och ser hur omsorgsfullt det är inslaget så tänker han/hon – åh, så ordentligt och vackert! Hur kunde Atsuko veta att detta är mina älsklingsfärger?

Estetiska paket

I Japan kallas paketinslagningens konst för tsutsumi (förpackning) eller ho so

Bokpaketet

(slå in/klä på). Atsuko menar att vi i Sverige mer kamouflerar vår gåva än slår in den. Sedan många år ger hon kurser för att lära oss svenskar konsten att slå in ett paket på ett estetiskt sätt.

– Jag har sett det flera gånger, säger hon. Det står på kortet hur mycket man tycker om mottagaren och hur innerligt man uppskattar någon, men paketet är slarvigt inslaget och det stämmer inte alls med den känslan.

Fult ledde till kurs

Är det sedan tejp, och kanske med flottiga fingeravtryck på paketet blir Atsuko riktigt ledsen.

– Själén ska inkluderas i gåvan. Hur kan man då ge bort paket med en baksida som är så ful! Det

var när jag såg detta som jag började ge kurser.

Ett paket som slagits in med omsorg och finess ska inte sedan rivas upp utan lika omsorgsfullt öppnas. I varje detalj möts givaren och mottagaren. Man öppnar paketet försiktigt och har inte sönder något. Atsuko har varit med om att hennes paket har stått oöppnat hos mottagaren i årtal.

– Människor tycker att de är som ett konstverk. Man kan också ta ut själva gåvan och sedan försluta paketet igen.

Öppna med njutning

Den svenska julaftonen med berg av julklappar under granen som slits upp under kort tid av hela släkten samtidigt, har Atsuko inte mycket till övers för. Paketerna ska öppnas försiktigt, långsamt och med njutning.

– Det är bättre att var och en kanske får en eller två

paket som är vackert inslagna. Känslan hos mottagaren blir lika stark, säger Atsuko.

Estetiken har en viktig andlig och kulturell ställning i Japan. Konsten att lära sig göra vackra paket är viktig, uppskattad och ingår i uppfostran. En slarvigt inslagen gåva uppfattas som oartigt och nonchalant. Arbetar man i en butik får man gå en utbildning i att göra vackra paket. Även i fiskaffären kan man konsten. Vid högtider kan man slå in vissa fiskar med särskilda papper på mitten och ett snöre vackert knutet ytterst.

Färgen viktig

I Japan förknippas högtiderna med olika färger.

– Det blev en del krockar när jag kom till Sverige. Svart och vitt i kombination är för oss förknippat med sorg och begravningar. När jag köpte något på varuhuset NK och fick det inslaget med

Broschpaketet

vitt papper och svart band blev jag konfunderad. Jag bytte ut de svarta banden mot röda för att inte mina japanska vänner skulle bli förfärade.

Atsuko ber ofta att få med sig pakotpapper och snören i butiken. Sedan går hon hem och gör ett eget, personligt paket.

– Det blir för opersonligt med varuhusets inslagning. I varje paket jag gör finns en bit av mitt hjärta. Om man inte hinner slå in ett vackert paket men ändå vill göra något speciellt som visar omtanke och kärlek, kan man överlämna gåvan på en vacker bricka eller knyta ett vackert band runt.

Av Kerstin Englund

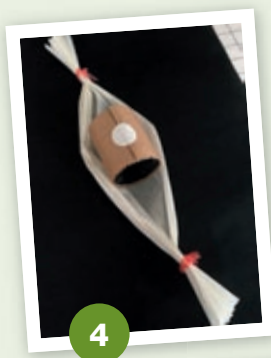
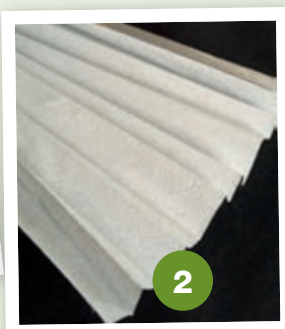
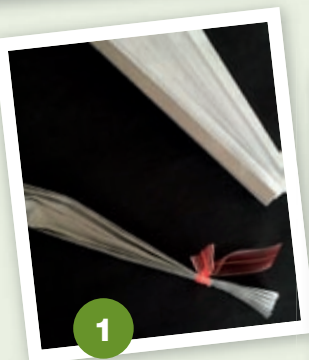

Mer om paket

Den som vill lära sig mer om paketinslagning kan anmäla sig till en av Atsukos populära kurser. Kontakta Annika Ingeson på Vuxenskolan! Just nu och fram till våren 2016 pågår en stor japanutställning på Etnografiska museet med bland annat förpackningskonst.

Burkpaketet

FOTON: KERSTIN ENGLUND

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER GÄLLER ALLA, ALLTID.

Stöd Amnesty på **PG 90 00 72-0.**

Tillsammans gör vi skillnad!

www.amnesty.se

AMNESTY
INTERNATIONAL

Fika

med te

Någon gång på förmiddagen eller eftermiddagen brukar det vara dags. Det är när allt börjar gå ännu långsammare, koncentrationen sviktar, blodsockernivån sjunker och tröttheten ger sig till känna. Med andra ord, läge för en fika.

En kopp fika betyder ofta en kopp kaffe med tilltugg, en smörgås eller en kaka. Ett välbehövligt och trevligt avbrott mellan måltiderna för påfyllnad och vederkvickelse. Vi svenskar är ett av världens mest kaffedrickande folk. I Norden är det bara finländarna som slår oss när det gäller konsumtion. I genomsnitt dricks ungefär tre koppar kaffe per person och dag, motsvarande åtta kilo om året.

Ändå, trots att kaffe är så omtyckt i Sverige, är te världens vanligaste dryck efter vatten. I många länder serveras te omsorgsfullt bryggt i kanna medan den som vill ha kaffe får nöja sig med något blaskigt

alternativ gjort på pulver. Precis tvärtom mot den svenska fikakulturen, kaffe av hög kvalitet och bevarad arom bryggs enligt konstens alla regler medan tedrickarna i bästa fall får en kopp vatten med en tepåse.

Särskild planta

Kaffe är oftast dyrare än te och innehåller mer koffein, men te är också uppiggande och innehåller det stimulerande ämnet tein. Hur starkt det är beror helt på tesort och hur det är tillrett. Nuförtiden finns ett stort utbud av olika tesorter i vanliga livsmedelsbutiker men det är inte alla som är "riktigt" te.

Te är namnet på en särskild planta, *Camellia sinensis*,

som växer som buske eller som litet träd i länder som Kina, Indien, Sri Lanka, Japan, Kenya och Indonesien. Av de torkade bladen framställs tedryck. Kamomillte, nyponste eller pepparmyntste är således egentligen inte te eftersom de inte kommer från växten te. Samma sak med det sydafrikanska Rooibos som blivit så populärt på senare år. Det kallas ofta för rött te men bladen härstammar från en helt annan sorts buske.

Syre påverkar

På de stora teodlingarna plockas bladen för hand, oftast av kvinnor. De sorteras efter kvalitet och får torka. Alla tesorter är gröna från

början. Det är oxideringen det vill säga reaktionen med syre som gör dem svarta. Svart te är helt oxiderat, Oolongte är oxiderat till hälften och de gröna och vita teerna är inte oxiderade alls. Vid jäsning, fermentering, används bakterier. Varierande grad av fermentering ger skiftande färg och sådana teer lagras ofta.

Tesorter får olika smak delvis beroende på variant av teplanta men också hur högt upp på berget den har växt, i vilken sorts jord och hur vädret har varit; om det regnat mycket eller varit torka. Ungefär på samma sätt som med vin; vissa år är skördarna bättre än andra. Även tillverkningsprocessen är avgörande för smaken. Indien och Sri Lanka producerar de svarta teerna som fått oxidera medan det är mest vanligt med grönt te i Kina och Japan.

Rätt sinnesstämning

För japanska zenbuddister har själva tedrickandet fått en speciell betydelse vid särskilda teceremonier. Här är syftet inte främst att släcka törsten utan att komma i en viss sinnesstämning. I en teceremoni tillagas och dricks te mycket långsamt enligt bestämda regler och rörelsemönster. Koncentration och tystnad är påkallad, en medveten närvaro.

Lugn och ro

I Etnografiska museets trädgård finns ett japanskt tehus. Ibland demonstreras där teceremonikonsten då gästerna får beskåda en ceremonimästare som tillreder och bjuder på te. I detta samman-

hang används grönt tepulver. Alla rörelser i ceremonin är förutbestämda, till exempel viks servetten på ett speciellt sätt, andra gester har symbolisk betydelse för att efterlikna eld, vind och vatten eller bågskyttens rörelser. Vördnad och respekt infinner sig vid en teceremoni och i kombination med harmoni ger det för stressade nutidsmänniskor, inte bara för buddistmunkar, en gnutta välgörande lugn och ro.

I en teceremoni tillagas och dricks te mycket långsamt enligt bestämda regler och rörelsemönster.

Den som vill göra det lite enklare för sig fikar med te eller bjuder på Afternoon Tea enligt engelsk modell. Det kan också vara en sorts ceremoni. En fin uppdukning med favoritporslinet och något gott bjuder till samvaro och goda samtal. Är det läge att dricka te i eget sällskap kan det bli som en stunds meditation då sinnena riktigt får känna doften, smaken och eftersmaken.

Första skörden

I Kina där det finns enormt många olika tesorter väljer man te efter humör eller bestämmer sig för något som är särskilt hälsosamt om till exempel en förkylning är på väg. De riktiga konnässörerna menar att ett rent te är ett te som är så gott att dricka att det inte behövs några tillsatser, varken socker, honung eller mjölk. Vissa exklusiva teer är mycket dyra och särskilt den första skörden betingar ett högt pris, precis

Afternoon tea

Afternoon tea är i den engelska kulturen lika befast som fikastunden i det svenska folkhemmet. Seden att inta eftermiddagste sägs ha uppstått runt 1840 då Anna Maria Rusell, hertiginnan av Bedford, tyckte att det var för många timmar mellan lunch och middag och att hon där emellan ville ha en kopp te med tilltugg. Efter ett tag började hertiginnan även att bjuda sina vänner på testund. Denna nya vana spred sig och tog fäste i alla samhällsskanser även om miljö och vad som bjöds så klart skiljde sig åt.

Five o'clock tea eller Afternoon Tea fyller för engelsmännen inte bara syftet att höja blodsockret. Det är också ett sätt att umgås på ett enkelt sätt. När barnen kommer hem från skolan på eftermiddagen samlas de och dricker en kopp te samtidigt som grannen kanske kommer förbi och byter några ord. Det är inte lika komplicerat och tidskrävande som middagsbjudningar utan är en stunds avbrott, en kopp vederkvickelse och lite småprat.

Afternoon tea som en särskild begivenhet erbjuds i Stockholm på såväl mindre serveringar som större hotell, några exempel:

Berns Asiatiska

Berzelii Park
Måndag–fredag kl. 14–17

Cardierbaren Grand Hotel

Blasieholmshamnen 8
Måndag–söndag kl. 14–17

Chaikhana tehus i Gamla Stan

Måndag–fredag kl. 11–19
Lördag–söndag kl. 12–18

T/Bar, Hotell Diplomat

Strandvägen 7c
Torsdag–söndag
kl. 15–17 (förbokning)

Tea & Garden

Dalagatan 36
Tisdag–fredag kl. 11–18.30
Lördag–söndag kl. 12–18

Tesalongen, Svenskt Tenn

Strandvägen 5
Måndag–fredag kl. 11–18
Lördag 10–16.30
Söndag 12–15.30

Vete-Katten

Kungsgatan 55
Måndag–fredag
kl. 14.30–17.30

som det brukar vara med de första jordgubbarna eller vårens tidigaste potatis.

Att hitta neutrala teer i livsmedelshandeln kan ibland vara svårt. Smaksatta teer, det vill säga teer som är kryddade med olika oljor, örter, bär, blomblad med mera är oftast dominerande på hyllorna. Söderblandning, Guteblandning, te med smak av äppelkaka eller hallon och grädde, hjortronte och julgransblandning är några exempel.

Premiärminister Grey

Ett av de mest kända av de smaksatta teerna är Earl Grey. Namnet kommer från en brittisk premiärminister som på 1830-talet fick kinesiskt te i present. Detta te var smaksatt med bergamottolja utvunnen från en citrusfukt. En kinesisk tehandlare hade experimenterat med olika smaker och kommit fram till blandningen. När Earl Grey skulle ha gäster bjöd han på teet med den speciella smaken. Det gjorde stor succé. Snart ville alla i London, som hade råd, dricka samma te som Earl Grey. Numer förknippas hans namn betydligt mer med te än hans meriter som premiärminister.

Oavsett tycke och preferenser vad gäller olika tesorter och oavsett varför man vill dricka te – om det är för att det ska vara hälsobringande, ge kontemplation, vara törstsläckande eller något annat så är en fika med te aldrig fel. Te passar vid alla tillfällen.

Av Li Samuelson

**Stöd ett liv bortom
pappmuggen.**

Var med och skapa bättre livsvillkor för några av Europas fattigaste och mest utsatta människor – på plats i Rumänien och här i Sverige!
Swisha valfritt belopp till 123 000 46 55 – eller ge ditt bidrag på redcross.se

Genom att swisha godkänner du att Röda Korset får kontakta dig. Självklart följer vi personuppgiftslagen.

 RödaKorset

Socker

– från dunderkur till hälsobomb

Sockret har inte alltid varit en självklarhet. För bara några hundra år sedan hade nästan ingen i Sverige ens smakat på det. Sockret har spelat fler roller än något annat livsmedel. Det har varit allt från medicin, statussymbol och näringsersättning till kärleksgåva.

Vad vore julen utan kolor, påskan utan påskägg eller fika utan kakor? Socker är en sådan självklarhet att det integrerats i språket genom exempelvis beskriva både utseende och beteende som söta.

Det är ingen slump att vi tröstar oss med godis eller sötsaker när vi känner oss nere. Sockret har i alla tider använts i hälsosyfte och dess roll som välgörare är nästan lika gammal som själva användandet.

Läkande effekt

När sockret upptäcktes trodde man att det rörde som ett slags honung och därför gjordes kopplingen till att sockret skulle ha en läkande effekt.

Honung hade nämligen använts redan i det gamla Egypten och Babylonien som läkemedel.

– Sockret definierades från början som hälsofrämjande, berättar Ulrika Torell, intendent på Nordiska museet och författare till boken Socker och söta saker.

Socker var under det medeltida Europa nästan uteslutande knutet till läkekonsten. På 1600-talet ansågs sockret ha en otroligt läkande kraft där det kunde bota allt ifrån feber, ha en laxerande effekt till läkning av sår. Långt in på 1800-talet var det hos apotekaren man inhandlade sitt socker.

Industrialiseringen en vändpunkt

Även om socker med tiden började konsumeras för smakens skull var det långt ifrån alla som hade råd. När Sverige började med sin egen sockerproduktion kunde fler

äta det, och sockret började sprida sig till alla samhällsklasser.

I och med industrialiseringen av sockerproduktionen blev det med tiden ett av de vanligaste och billigaste livsmedlen i de svenska hushållen.

Det ansågs på 1900-talet ha ett högre näringsvärde än de vanliga födoämnen. Vissa vetenskapsmän sa till och med att det inte innehöll något onyttigt alls. Man ansåg att kalorier och kolhydrater var samma sak som näringsvärde och därför uppmanades folk att äta mer socker.

Karies och övervikt

Sedan hände något med bilden av socker. Man började med den moderna medicinens intåg se tydliga samband med tandröta och övervikt.

– När samhället gick från att bara äta socker vid feber

och sjukdom till att det blev mer vardagligt så började man se risker med överkonsumtion, berättar Ulrika Torell. Tidigare kostråd hade bara byggts på energin i slutet av 1940-talet insåg man att vi måste äta en varierad kost.

Socker som statussymbol

Eftersom sockret under större delen av sin historia varit dyrt och svåröverkomligt var det bara de absolut mest välbärgade som hade råd att köpa det.

I Sverige var det under flera hundra år enbart den närmaste kretsen kring kungafamiljen och den högsta adeln som hade tillgång det.

– Det var en påkostad och viktigt statusmarkör. Man kunde beställa sitt porträtt i marsipan till banketter och det var ett tydligt tecken på makt och rikedom.

Det fanns till och med speciella formar skapade av skickliga hantverkare där marsipanen kunde stöpas för att åstadkomma skulpturliknande porträtt på den som bjöd till fest.

Först till fest

Under 1800-talet hade något fler råd med socker. Men det var fortfarande en marginell del av folket som hade till-

gång till det. De påkostade sockerskålarna i silver, som var vanliga hos överklassen, vittnar om vilken status sockret fortfarande hade.

Framåt mitten av 1800-talet hade sockret blivit allt vanligare hos de rika men fortfarande hade en stor del av den fattigaste befolkningen aldrig ens smakat på det.

Det är inte förrän in på 1900-talet som socker och konfektyr kom att bli en del av den folkliga vardagen. Även om det till en början bara förtärdes vid högtider som begravningar, dop och bröllop.

Sockret – historiens tidsmarkör

Socker har i alla tider formgivits och speglat den rådande tidsandan. Prinsarna i det gamla arabiska väldet

lät tillverka stora sockerslott för att visa sin makt och för att spegla sina ideal. Adeln på medeltiden lät avbilda sina vapensköldar i socker. Och kungahuset har vid flera tillfällen genom historien haft sina porträtt på omslaget till karamellaskar.

– Konfektyr har alltid tillverkats efter sin samtid.

Under industrialismen var det lokomotiv och under kalla kriget var det rymdskepp som avbildades. Att följa hur man format konfektyr genom historien ger en god bild av den rådande tidsandan, avslutar Ulrika Forell.

Av Niklas Mikaelsson

Sockerfakta

- Socker är idag det främsta sötningsmedlet i världen.
- Det första belägget för att sockret nått Skandinavien är en lagmannabegravning från 1320-talet.
- Under 1700-talet kostade 1 kg socker lika mycket som 70 kg smör.
- Vi konsumerar lika mycket socker per person 2015 som vi gjorde 1935, det vill säga cirka 40 kg.
- Carl von Linné ansåg att sockret var ett av de bästa afrodisiaka som fanns.

FOTO: KAROLINA KRISTENSSON, © NORDISKA MUSEET

Utopian Bodies

Fashion Looks Forward

t o m 7 februari

Elva rum – elva världar. Modets framtid tecknas i en visuellt storslagen utställning, med svenska och internationella designer.

Vårsalongen 2016

12 februari–10 april

En stolt tradition från 1921, nu på ny plats i City. Vårsalongen breder ut sig på två plan och en uteterrass i Urban Escape-kvarteret vid Gallerian.

Tur och skur

– armbandsurets historia

"I bister nyårsnatt låter enklaste ur bäraren utföra rättidiga plikter, medan festen lockar sorglösa deltagare att sätta klockans skönhet framför den rena nyttan." Inför årets kulmen visar Trivsel hur också armbandsuret byter skepnad över tid i slott och koja.

Det nya året tar över från det gamla, när Malena Ernman avslutar sitt framförande av Tennysons dikt Nyårsklockan på Skansens scen och kyrkans malmklockor hämtar andan inför sitt midnattsmästerstycke.

Inget krav att kontrollera tiden där, för den som låter televisionen hjälpa till att hålla nyårskvällen ungefär så magisk som den brukar vara. Den nyligen avlidne kritikern och värtalighetsexperten Göran Häggs lustmord på Fredins fria översättning av den engelska dikten kan vara hur motiverat som helst. Med sinnet fullt av då, nu och snart – och esprin lyft helt lätt av festens bubbel – är exakthet underordnad sällskap och känsla.

Frusna pyrotekniker och kollektivtrafikens förare kan dock utan tillgång till teve ha ett verkligt behov av att åtminstone denna enda gång veta precis vad klockan slagit haver. Om vi föreställer oss att fyrverkerier är en lek och bussar ett värv, så följer att tidtagarna inte sällan har både olika intressen och plånböcker när de väljer hur de ska hålla rätt på tiden.

Tidningen Trivsel presenterar här ett personligt urval klockor från de senaste hundra åren för lek och arbete i slott och koja.

Armbandsur på 1500-talet

Egentligen var drottning Elisabet I av England allra först med att bära ett armbandsur, år 1571. Klockor var handgjorda och mycket dyra ända tills de kunde börja tillverkas på industrier. Amerikanska Waltham var allra först, 1861. Redan från början gjorde fabriken en modell med sikte på de nya järnvägarnas tågmästare.

De gamla fickuren som började locka förmögna män på 1600-talet höll genom västmodet sitt grepp om den manliga marknaden ända till 1930-talet. Kvinnor i rika familjer hade under hela 1800-talet valt nätta armbandsur när de haft möjlighet och annars små smyckeur och damfickur.

Design på 1920-talet

Cartier Tank är en designikon från 1920-talet. En dröm för kvinnan som har allt – och gärna visar det, lite diskret så där. För kvinnan som har allt – och vill visa det bara för kvinnor och män med hennes egen sofistikerad ring – finns ett lysande

alternativ i Reverso, en modell från Jaeger-LeCoultre.

Rolex lanserade det första automatiska armbandsuret 1923. Företagets klockor har en design som lite grand roterar kring sin egen axel. Förändringarna är små genom åren. Marknadsföringen utvecklas i takt med tiden och ett utvecklat väderkorn för målgruppens värderingar. Golf, hästsport och segling är omhuldade sporter, klättring, dykning och utvalda äventyr återkommande sponsringsprojekt.

En smäll för pionjärerna

Omega har ett verkligt globalt varumärke som förenar design och teknik. Tänk Audi runt handleden. Omega landade på månen i första försöket, följde med Hillary och sherpan Tenzing till Everest och utvecklar kronografer för dykare och piloter. Det hjälper nog lite att även skådespelaren George

Clooney och modellen Cindy Crawford bär klockor från Omega. Japanska Seiko förändrade

tidtagning för alltid 1967, när företaget presenterade världens första kvartsdrivna klocka, Seiko Astron. Istället för att en metallspiral fick ett hjul att svänga fem gånger i sekunden, svängde nu kvartsverket med 8 000 Hertz. Istället för den mekaniska klockans felvisning med 10–20 sekunder om dagen, kunde det nya japanska uret ståta med en precision på högst fem sekunder per månad. Priset låg vid introduktionen på 450 000 yen, lika mycket som en bil i mellanklassen kostade då.

Pris och kvalitet inte hand i hand

Klocklandet Schweiz hämtade sig aldrig efter den smällen. Precision går allt sedan dess i otakt med pris. Mekaniska klockor håller än i dag tiden sämre än de batteridrivna gör.

Libanesen Nicolas Hayek gifte sig med en schweiziska, samlade ihop resterna av klockindustrin i alplandet och placerade dem i den egna koncernen Swatch. Där finns i dag tillverkare som Longines och Omega och även utländska märken som Glasshütte.

Några förstklassiga fristående schweiziska klocktillverkare finns förstås kvar, bland annat Patek Philippe. Över huvud taget är det framför allt de billigare märkena som fått svårt att klara sig, när först smarta mobiltelefoner fick klockfunktioner och Apple 2015 lanserade en egen smart klocka, AppleWatch. Den är för övrigt ingen billig pjäs. Nära 5 000 kr kostar basmodellen.

Åttoplussare älskar Halda

Sverige har ingen riktig tradition som klockmakare. Fickuren från Halda älskas av åttiplussare hemma vid av samma skäl som svenska krusbär. Kedjan Stjärnurmakarna däremot betydde mycket för att lyfta statusen på urmakaryrket och skapa trygghet för vilsna kunder. Certina är en av kedjans gamla storsäljare, en klocka som är så säker att den måste anstränga sig för att inte kännas prätig.

Alla klockmärken är inte och var inte heller förr riktiga klockor utan mest design- och varumärkesprojekt. Svenska duon Sjöo

FOTO: WWW.APPLE.COM

AppleWatch 34R

Sandström satsade stort när de 1993 lanserade det allra första svenska armbandsuret. Märket tar sikte på den exklusiva, stilmedvetna delen av marknaden och har bland annat strävat efter kombinera mekanik med elektronik.

Idrott och hälsa

Amerikanska Timex får här representera lågprissegmentet där tillverkaren är särskilt stark inom funktioner för idrott och hälsa. Många långlöpare bär klockor från Timex. Precisionen, det bör upprepas, är ju lika bra som de dyra klockornas.

Förmögna idrottare kan ju köpa vad de vill till den egna idrotten, men i dag väljer många att ha två eller fler klockor för att kunna känna sig väl klädda hemma eller med vänner. De med både smak och pengar skaffar sig inte sällan vintageklockor och gärna då de med ren design från mitten av 1900-talet. Det kanske är dags att leta upp konfirmationsklockan och kolla hur den ser ut med 1915 års ögon. Förlåt, 1916 års ögon ska det vara. Gott nytt år!

Elisabeth I av England var först med att bära armbandsur.

Av Gunnar Hultman

Nejlikan

ger krydda åt livet

Snart är det jul och för många innebär detta framplockandet av vissa kryddor. Kryddnejlikan är en av dem. Dess starka doft och smak är så pass förknippad till julen att vi i Sverige knappt använder den under resten av året. I många andra delar av världen spelar den en betydligt centralare roll i traditionell matlagning, och historiskt har den varit viktig inom sjukvård och hälsa.

Kryddan, som vi känner igen på dess speciella form, är i själva verket en torkad blomknopp från ett lägre träd (*Syzygium aromaticum*). Trädet växer i tropiska klimat och knoppen plockas precis innan blomning för bästa resultat.

Kryddnejlika pratas ofta om som endast nejlika men ska inte förväxlas med blomman med samma namn.

Man har under historien använt kryddnejlika mycket som medicinalväxt som hjälp mot en rad olika besvär. Man har tuggat den mot tandvärk och dålig andedräkt, för att lugna magen och hjälpa matsmältningen samt för att motverka inflammationer.

Idag odlas kryddnejlikan framförallt på Madagaskar och i Indonesien, och ungefär hälften av produktionen används inom tobaksindustrin som smaksättning av cigaretter.

Mest använd är nog nejlikan som krydda i matlagning och den används

flitigt inom många kulturer.

Den är en viktig del av traditionella kryddmixer som Graham Masala och den kinesiska fem kryddor. I Indien är den till exempel vanlig som smaksättare av ris. Här i Norden framkallar nog nejlikans aromatiska doft många julminnen av glögg, apelsiner och pepparkakor.

Försäljningen av kryddnejlika ökar under julen i våra butiker och detta vittnar om hur bunden kryddan är till just våra jultraditioner.

Men det är inte en dum idé att använda sig av kryddnejlika även under resten av året. Det finns många möjligheter till spännande smakkombinationer och inspiration kan hämtas från såväl det indiska som det franska köket. Drinkar, desserter och kötträtter är exempel som går bra ihop med nejlikans kryddighet. Och vem vet, har man tur kanske man även får ett par hälsoeffekter på köpet?

Av Lisa Magnusson

Kryddnejlikekokta äpplen med basilika

Ingredienser:

5 äpplen
1 liter vatten
1,5 dl socker
1 dl citronsaft
ca 20 st. kryddnejlikor
Några strimlade basilikablader

Gör så här:

Koka upp vatten, socker, citronsaft och kryddnejlika och låt det stå och dra i 20 minuter. Under tiden: skala, kärna ur och skär äpplena i halvor. Lägg dessa i lagen och låt sjuda på låg värme. Ta upp äpplena och lägg dem åt sidan när de blivit mjuka. Koka sedan ner lagen till cirka 5 dl. Låt lagen svala och lägg ner äpplena. Servera med en klick lättvispad grädde och toppa med den strimlade basilikan.

Rymdlsjus

– mytomspunnet och magiskt

Ljusfenomenen på himlavalvet har fascinerat människan i alla tider. De har ofta tolkats som något hotfullt och skrämmande, som ett slags straff för människans dårskap, en påminnelse om att tingens ordning förr eller senare måste upplösas. Men också som något nytt och positivt som öppnar nya världar.

Kanske är norrskenet himlens egen sprakande ljusshow som förundrar oss mest. När Galileo Galilei såg norrsken i Venedig 1621 gav han det namnet Aurora Borealis-nordisk gryning. Aurora är den romerska gryningsgudinnan och Borealis har sitt ursprung i ordet Borea, det grekiska ordet för nordanvinden.

Galilei observerade troligen att det mystiska skenet är ganska vanligt på nordliga breddgrader och mycket ovanligt längre söderut. Allra vanligast är det ungefär så långt norrut som Kiruna i Sverige, Tromsø i Norge och Sodankylä i Finland.

Sjukdom och död

Norrskenet förknippades ofta med fara. Hos inuiterna i Alaska gällde det att snabbt få in barnen när norrskenet började spela. Enligt den samiska traditionen var skenet energi från själar som tillhörde avlidna förfäder och kunde leda till sjukdom och död.

En annan vanlig myt hos inuiterna på Grönland var att skenet bestod av döda själar vilka sparkade boll med ett valrosshuvud medan befolkningen på ön Nunivak i Alaska vände på det hela. Här var det valros-

sarnas själar som lekte med en människoskalle.

Det finska ordet för norrsken är "revontulet" vilket betyder "räveld". Enligt myten svepte en magisk räv sin svans genom snön och piskade upp den på himlen. I Sverige och Danmark menade man ända in i 1700-talet att norrsken var eldsprutande berg i norr som Skaparen framkallat för att sprida värme och ljus över mörka och kalla trakter. Eller att ljuset kom från de facklor som samerna använde när de letade efter sina renar.

Antagen teori

Den norske fysikern Kristian Birkeland var tidigt norrskenets gåta på spåret. Många menar att han sannolikt skulle fått nobelpris för sina grundläggande teorier om bakgrunden till norrsken om han inte dött alltför tidigt. Genom en modell visade han kring sekelskiftet 1900 att fenomenet beror på elektroner som sänds från solen, passerar genom världsrymden och böjs i sina banor av jordens magnetfält för att styras mot nattsidan av jorden. Där alstrar de norrsken. Hans teori är i dag i princip antagen och modellen finns att se i Tromsø och på de norska 200-kronorssedlarna.

Det rymdlsjus som skakat om och skrämt

människan mest är nog kometerna. Kanske på grund av sin förbiillande natur och spektakulära svans. De uppfattades som mystiska tecken som spred skräck, fasa och undergång och som det gällde att förhålla sig till.

Så syntes en komet strax innan Julius Cesar mördades och i aztekisk- och inka-traditionen finns nedtecknat att en komet uppenbarade sig på himlavalvet som ett varningstecken om spanjorernas ankomst och imperiernas fall.

En av våra mest kända kometer är Halleys komet, som rör sig runt solen i motsatt riktning till planeterna i en hastighet av 129 000 kilometer i timmen. Den är synlig med ett intervall av 76 år. Första gången den observerades var 240 före vår tidräkning, vilket den grekiske filosofen och vetenskapsmannen Aristoteles har dokumenterat.

Kometskräck

På den berömda Bayeux-tapeten är samma komet avbildad. Tapeten är broderad till åminnelse av Vilhelm Erövrarens seger vid Hastings 1066, när kometen var synlig på himlen. Den troddes då förebåda normander-

nas erövring av England. Tapeten broderades till invigningen av domkyrkan i Bayeux omkring år 1066. Beställare kan ha varit stadens biskop, Odo, som också var halvbror till Vilhelm Erövraren.

Och på gamla dagar mindes Viktor Rydberg hur komet Halley skrämde slag på invånarna i hans hemstad Jönköping. Kometen försvann från den småländska himlen senhösten 1835. Sjuttiofem år senare var den tillbaka för att åter båda dom och förintelse överallt den syntes. Det var då den stora kometskräcken bröt ut. Mänskligheten skulle dö den natten när jorden for genom svansen på komet Halley.

Smutsigt isberg

I själva verket är en komet en mindre himlakropp som kretsar kring solen i en vid elliptisk bana. Ibland långt ifrån solen, ibland nära. Kroppen och huvudet kallas kometkärna och ifrån den syns sedan en enorm, ljus svans. Kometkärnan består till större delen av stora mängder is, stoft och mindre stenpartiklar. Den kan liknas vid ett stort smutsigt isberg. Varje gång som en komet passerar solen på nära håll smälter en del av iskärnan. Förångningen visar sig då i form av en enorm

svans, som består av vattenånga och luft.

– Ett sätt att få en uppfattning om hur en komet ser ut på ytan är att besöka en kommunal snötipp framåt vårkanten. Det vill säga en smutsig, löst sammanhållen samling av is, sten och grus. En del kometer är rester från Big-Bang, det vill säga universums uppkomst, och rör sig fritt i rymden. Om slumpen vill så fångas de ibland in av solens gravitationsfält och hamnar i elliptiska banor runt solen. Omloppstiden kan variera från några tiotals år till hundratusentals år. Vissa kometer kommer bara att passera genom vårt solsystem för att sedan fortsätta sin färd ut i den Interstellära rymden, säger Erik Johansson, teknologie doktor och lärare i fysik vid Lundellska skolan i Uppsala

Från kometer till stjärnfall är steget inte långt. Förr, då jorden stod i centrum, trodde man att det var en riktig stjärna som föll från himlen. Stjärnorna var fästade på världsalltet och kunde lossna därifrån och falla ner på skapelsens medelpunkt, Jorden.

Regn av stenar

Men stjärnfall har inget med stjärnor att göra. Det vetenskapliga namnet på stjärnfall är meteoriter. Ofta uppstår de som ett regn av stenar från kometens svans när en komet

passerar jorden på nära håll. Sådant meteor-regn kan alltså vara periodiskt, ofta med mycket kortare perioder än kometen själv eftersom den lämnar efter sig rester som går i en annan omloppsbana. Det finns årligt återkommande meteorregn.

Önskningar vid ett stjärnfall finns kvar sedan urminnes tid i den mänskliga själen.

Det är något magiskt med ett stjärnfall. Människan har tolkat det som ett omen, en varning men också som en hälsning eller budskap från himlen eftersom det liknar ett himmelskt eldsken. Primitiva folk trodde förr att stjärnorna i själva verket var gudar och de fragment som de kastade av sig var frön.

Önska dig något

Önskningar vid ett stjärnfall finns kvar sedan urminnes tid i den mänskliga själen. I trons mysterier ingår att titta om vad man har sett och i tysthet önska sig något och kanske bli bönhörd. Ett himmelskt tecken till just dig. Om du går ut en vacker klar vinternatt finns det goda chanser att du får se ett stjärnfall och då kan du önska dig något riktigt, riktigt bra.

Av Ingrid Eiritz

Detta är norrsken

Norrsken orsakas av kosmisk strålning, främst elektroner från vår egen sol. I samband med så kallade solstormar, vilket är ett slags vulkanutbrott på solen, kastas mängder av partiklar och strålning ut i rymden. En del av strålningen träffar jorden. När elektronerna kommer in i jordens magnetfält kommer de att påverkas av magnetiska krafter gör att elektronerna går i spiralbana in i jordens atmosfär. På sin väg in i atmosfären träffar elektronerna luftmolekyler det vill säga i huvudsak syre och kväve. När en elektron träffar en syreatom överför den sin energi till syreatomen som då får mera energi under en kort period.

Precis när syreatomen återgår till sin normala energi skickar den ut överskottet i form av ljus. Ljuspartiklarna har namnet fotoner. Ögat uppfattar energin hos fotonerna från syre som grönt ljus. Samma fenomen uppstår också i kväveatomer, men det är mera sällsynt. Kväve sänder ut blått ljus. Norrsken finns också på södra halvklotet och kallas då sydsken. Ett gemensamt namn är polarsken.

Hjälp människor på flykt!

Just nu är 60 miljoner människor på flykt undan krig och förföljelse i världen. Din hjälp behövs.

SMS:a **FLYKT150** till **72980** och ge 150 kronor.
Eller **swisha** valfritt belopp till **123 90 01 645**.
Tack!

Hemmets tillkomst kan dock sökas än längre tillbaka i tiden och till en viss person, Erika Tersmeden.

Pappa Tersmeden lade sig tidigt vinn om Erikas utbildning liksom att väcka hennes intresse för ett självständigt arbete och för sociala och filantropiska angelägenheter.

36

FOTO: WIKIPEDIA

Fadern dog 1880. Erika arbetade några år på ett skeppsmäkleri och sedan hos familjen Ludvig Nobel i Sankt Petersburg. När hon återvände till Stockholm erbjöds hon att bli föreståndarinna för Asylen Pauvres Honteux.

Sällskapet De Gamlas Vänner

På asylen togs inga kvinnor äldre än 70 år emot. Den allmänna fattigvården ansågs av dessa som väldigt förnedrande varför de var utlämnade åt välvilliga släktingar, om sådana fanns.

Möten med många olyckliga öden väckte idéer om förändring hos Erika Tersmeden. I ett samtida nummer av Idun beskrivs det i målande ordalag att "Dessa frågor lade sig allt mera tungt öfver den varmhjärtade kvinnans sinne och störde hennes dagars ro och hennes natters hvila". Hon lämnade föreståndartjänsten och bildade tillsammans med fru Hilma Kellberg och doktor Hjalmar Hjorth 1895 Sällskapet De Gamlas Vänner.

Kellberg är för sin del beskriven som en eldsjäl som brann för sin sak, och som även bidrog med en donation på 2 000 kronor. Donationen och bidrag från en lång rad framstående personer lade grunden till en stiftelse med ändamål att främja vård av

Hemmet för gamla på 1920-talet.

behövande ålderstigna bildade kvinnor. Bland annat skänkte Prins Carl 200 kronor. "Bildade" betydde i det här sammanhanget inte att de hade någon utbildning utan mer att de inte kom från arbetarklass.

Hemmet för Gamla på Kungsholmen

Det första hemmet öppnades 1896. Det utgjordes av en liten lägenhet på Garvargatan 3 på Kungsholmen där från början tre äldre kvinnor samt Erika Tersmeden som husmoder flyttade in. Den första som bereddes plats var en 80-årig dam som "utblottad på allt och ensam i världen med största oro motsåg sina sista år". Hemmet var unikt som det enda i Stockholm som erbjöd var och en eget rum. Mot slutet av 1940-talet skulle Stockholm komma att uppföra det så kallade Nya Hemmet på Sabbatsberg. Det rönt stor uppmärksamhet som stadens modernaste äldreboende då det var första gången man inom den offentliga verksamheten anordnade individuellt äldreboende, nära femtio år

efter det infördes på Hemmet för Gamla.

Efter bara något år kunde verksamheten på Garvargatan utvidgas med ytterligare en lägenhet i samma hus, varigenom man disponerade 16 rum. Våren 1897 bodde 13 pensionärer i Hemmet varav den äldsta var 89 år och de flesta över 70. De som sökte plats måste kunna betala en viss avgift men fick heller inte ha för god ekonomi.

Tio kronor i månaden

Några tilldelades så kallade friplatser, som bekostades genom donationer. Avgiften för varje person var lägst tio kronor i månaden, mer om möjlighet fanns. I avgiften ingick förutom bostaden även värme, kost, läkarvård, medicin, uppassning och lyse. De boende på hemmet levde som i en familj med gemensamma måltider samtidigt som man på sitt rum hade egna medtagna möbler. Vidare ur samma Idun som ovan; "Inom detta hem går nu dagen igenom fröken Tersmeden såsom den på en gång styrande och tjänande system, och hvarhelst hon visar sig hos de

FOTO: OLOF HOLDAR

gamla upplysas de skrynkliga anletena liksom av en vänlig solstråle. Hvarje rum har sin prägel af ordning och hemtrefnad och lifvet därinne förflyter i ostörd frid”.

Donationer krävdes

De avgifter som pensionärerna betalade täckte inte kostnaderna för verksamheten. Gåvor och donationer var en förutsättning, och prinsessan Ingeborg ledde som Sällskapets beskyddarinna många insamlingar genom basarer och upprop i hennes namn. Donationer var ofta förenade med önskemål om beredande av plats på Hemmet för någon viss person.

De första tio åren, på Garvargatan, sköttes

verksamheten av Erika Tersmeden med hjälp av en kokerska och några tjänsteflickor. 1906 begärde hon avsked från sin tjänst. Hon hänvisade till ålder och bristande hälsa och hade för avsikt att flytta ut på landet. Tersmeden beviljades en årlig pension om 600 kronor. Som

Den äldre delen av Hemmet för gamla byggdes till och renoverades på 1990-talet

jämförelse kan nämnas att kokerskan, som slutade ungefär samtidigt, beviljades 50 kronor om året. Hilma Kellberg fortsatte sitt ideella arbete som ledamot av Sällskapets styrelse livet ut, det vill säga från 1896 till 1942.

Hemmet för Gamla i Enskededalen

Den 30 mars 1904 slutfördes Stockholms stads köp av de stora ägorna kring Enskede Gård. Säljare var Theodor Odelberg, som vid denna tid var Sveriges första jordbruksminister. Gården hade varit i släktens ägo sedan slutet av 1700-talet. Köpeskillingen var två miljoner kronor,

Skylt från den äldre delen av byggnaden som togs i bruk 1895.

vilket motsvarar 100 miljoner i dagens penningvärde.

1907 upprättades en plan för Enskede av stadsplanedirektören Per Olof Hallman, vilket blev grunden till Sveriges första kommunala trädgårdsstad med efterföljare över hela landet. 1911 elektrifierades stadsdelen och det första koloniträdgårdsområdet anlades. 1913 inkorporerades Enskede som en del av Brännkyrka, med Stockholm stad.

Då hade planeringen av ett hem för gamla i Viloparken redan påbörjats. Staden ville först inte upplåta någon mark åt den filantropiska verksamhet som Sällskapet bedrev. Antalet behövande i Stockholm hade dock växt drastiskt och Stadsfullmäk-

tige insåg att det blev billigare för staden om Sällskapet byggde ett hem än om staden skulle göra det. Den 27 september 1909 beslutade Stadsfullmäktige att Sällskapet skulle få arrendera tomten i Enskede och två år senare kunde verksamheten vid Garvargatan flytta in i ett praktfullt nybygge.

Mindre bemedlade

Arkitektoniskt präglas det av klassicistiska element som pilastrar, risaliter, hörnkedjor och mittpartiets tempelgavel. I mars året därpå var verksamheten i full gång med plats för 95 personer, som nu skulle vara mindre bemedlade kvinnor. Enligt markavtalet beviljades staden ett antal platser, på Sällskapets bekostnad.

Vissa nya regler infördes, som att man kunde bo på hemmet både med hel- och halvpension samt att det mot de ursprungliga intentionerna infördes en övre åldersgräns vid 75 år för att få flytta in.

Ett modernt sjukhem

År 1957 beslöt Sällskapet att det av ekonomiska skäl inte längre kunde driva verksamheten, som därför övertogs av Stockholms läns landsting. Sällskapets verksamhet inriktade sig i stället på att ursina tillgångar, som med åren vuxit högst avsevärt, dela ut bidrag till behövande, ålderstigna, bildade kvinnor.

År 1961 invigdes en utbyggnad i parkens västra del, präglad av tidens folkhemsarkitektur. Stockholms stad övertog byggnaderna från Landstinget 1992, och i mitten av 1990-talet genomfördes omfattande renoveringar och moderniseringar av hemmet.

År 2004 övertogs förvaltningen av Hemmet för Gamla av Micasa Fastigheter. Det rymmer idag 129 moderna lägenheter, fördelade på 72 sjukhemsplatser och 57 demensplatser och är avsett både för män och kvinnor.

Av Klas Schönning

FOTO: HOLGER ELLGAARD

Boktips julen 2015

Återigen blir det historiska böcker jag tipsar om. Kanske beror det på att det mesta är historia, allt har ju redan skett, eller så beror det på att jag inte läser så mycket science fiction. Nåväl, mitt bokval denna gång utspelar sig under första världskriget samt på 1600- och 1700-talen. Vi börjar i Sverige och USA strax före första världskrigets utbrott.

När kriget kom till Lyckhem *av Britt-Marie Mattsson*

Av en slump får författaren information om släkten som flyttade till Amerika i slutet av 1800-talet; det är grunden till denna berättelse om Frida och Oskar i Bohuslän. Och om Fridas syskon som lämnat nöden i Sverige för att få det bättre i Amerika.

Hur var livet för invandrade svenskar i Chicago? Hur hård var synen på dem då USA gått in i första världskriget? Vi får följa Fridas brorson som tar värvning i ett försök att komma bort från det omänskliga slitet i stålindustrin.

1917 sänds han till Västfronten. Och i Sverige

följer Frida rapporterna om vad som händer i Europa.

En fantastisk berättelse om hur svenskamerikanerna hade det och hur kriget påverkade Sverige, fast vi inte var direkt inblandade som stridande.

Samma tidsepok men tvärs över ett annat hav. I Australien utspelar sig denna bok.

Fyren mellan haven *av M L Stedman*

Då Tom kommer tillbaka till Australien efter att ha överlevt striderna på Västfronten söker han lugnet. Han tar anställning som fyrvaktare på en ensligt belägen ö nästan en dagsresa från den australiensiska kusten.

Under tiden han utbildas till fyrvaktare kommer han i kontakt med Isabel och så småningom gifter de sig. Och Isabel följer med sin man ut till fyren. Ett lugnt och stilla liv väntar dem och Isabel trivs bra ute på ön. Hon gör en karta över öns olika platser, hon gör ön till sin.

Det finns bara ett problem; hon blir inte gravid.

Allt ändrar sig den morgon en båt spolas upp på stranden, en båt med en död man i samt ett levande spädbarn. De beslutar sig för att behålla flickan.

Ett beslut som ändrar livet inte bara för dem utan även för de som är kvar på fastlandet. Vad gör våra beslut med oss? Kan vi stå för konsekvenserna? En bok som gav mig många funderingar.

Skåne på 1600-talet, är det Sverige eller Danmark? Eller något annat? Och hur är synen på kvinnor och döttrar? En bok som ger mig perspektiv på hur synen på kvinnor förändrats.

Barkhes döttrar

av Bodil Mårtensson

Genom Frans Barkhe och hans familj, mäktig och självsvåldig länsman över Helsingborgs slottslän, får vi följa Helsingborgs och Skånes blodiga historia. Ett Skåne mellan Sverige och Danmark.

Boken börjar med att hans hustru ska föda sitt sjätte barn, och ska han lyckas behålla länsmanskapet måste det bli en son. Han har fem döttrar vilket är ett misslyckande. Dem planerar han tvångsäktenskap för eftersom det gäller att hålla kvar makten inom familjen. Eller att öka makten.

Men det är inte bara bristen på en son som är problemet. Sverige ger inte upp tanken att erövra det strategiskt viktiga Skåne. Finns det risk för krig? Och danske kungen Frederik III hotar länsman med avsättning. Barkhe har förskingrat den danske kungens pengar och kommer det fram hotar avrättning.

Vi får bland annat följa den äldsta dottern Hanna. Hon och systrarna lever upphöjt men instängt, och då modern dör innebär det inte bara saknad av en älskad utan också att faderns elaka älskarinna försöker ta makten i hushållet. Länsman

måste få en son som kan ta över det mäktiga Helsingborgs slottslän och den kvinna som ger honom det kommer att högaktas. Så älskarinnan kämpar hårt för att bli den nya frun i huset.

Vi förskräcks över berättelser om unga flickor, till och med barn, som blir bortgifta. Den här boken berättar om vår svenska historia som inte alltid varit så ljus.

Barnbruden

av Anna Laestadius Larsson

Berättelsen börjar i juni 1774 på det kungliga skeppet Sofia Albertina. Ombord finns Hedvig Elisabeth Charlotta, femton år gammal och den yngsta kungliga bruden i Sveriges historia. I Stockholm förbereder Gustav III och hans hov ett ståtligt mottagande av den blivande prinsessan. Hon ska gifta sig med kungens bror Karl och ge landet den tronarvinge man så länge väntat på.

Vi möter också andra unga kvinnor i och runt hovet. Maktlystna unga kvinnor som vill gifta in sig, och så de fattiga längst ner i slottets källare. Där finns bland annat den stumma flickan Pottungen, som bokstavligt tar hand om skiten i slottet. I en vindlande historia följer

vi dem alla och jag sitter fast i berättelsen; den är medryckande och ibland sorglig. Eftersom det är första delen i en trilogi ser jag fram emot fortsättningen.

Afghanistan under 1900-talet genom tre generationer.

Och bergen svarade

av Khaled Hosseini

Jag har läst och älskat författarens tidigare bok "Att flyga drake" och jag ska erkänna att jag var osäker på om jag skulle läsa denna hans tredje bok. Så den låg länge i bokhyllan. Men vilken historia han berättar! En stark historia om en familj, framförallt om en bror och hans yngre syster.

Vi får följa Abdullah som älskar sin lillasyster Pari och han gör allt för henne. En dag reser de till Kabul med sin far. Och det som väntar dem där förändrar deras liv för alltid.

Vi följer släkten under tre generationer. En stor och vindlande berättelse om syskonen och deras familjer. Hur påverkar de val vi, och andra, gör de kommande generationerna? Hur påverkar samhället oss alla?

Av Cari Busin

Korsordstävling

Lös korsordet och skicka in det till

Micasa Fastigheter, att: Maria Ehn, Box 1298, 164 29 Kista.

De tre första som skickar in rätt svar får pris.

Glöm inte att skriva ned din adress så att vi vet vart vi ska skicka priserna.

										SÄNDER OLAGLIGT	↓	REGLER	↓
										VIRVLA		KISA	
GALEN- PANNA													
TREMU- LERA													
MANI OCH DILLE										▼			
RIKTNING STRAND- ADE NOA PÅ												KROPPS- DEL OCH NAMN	
										↓			
KLIMAT	↓	SES I KATH- MANDU	GILLE	↓	KEDJA	KORN- KNAR- REN	↓	KAN MAN FARA SIN	▼	GÖR ATT MAN LUKTAR GOTT?			
DVALA			RESO- NERA										
↓	→					▶		▶					
FULL- KOMLIGA						GJORDE NOG TUPPEN				LUFTDRAG			MELLAN FYRA ÖGON
TRICK			→			MINERAL				OPASSLIG		PROPER	
↓	→		ANGER BOSTADS- UPPGIFT										
			GNAGARE										
STRUNT- PRAT					KRAFT			SOLVARV			SAM- ARBETE MED 28		
					PIPPI			REN- TJURAR					
LEV- NADS- BANA		OHYRA BARNEN TILL RÄ-DJURET		↓	KARL								LUMPEN
					SÅTE								
↓	→							BETE			FRÄN- SLAGEN	URAN	
												BETECK- NING	
TRUBA- DURENS													
EPOK- ERNA													
↓	→			↓	HÄR ORV- SKAFT			↓	SKOL- SÅSONG		TUMLARE		
					PÅ KIEVÅK				KALASADE		STICKS		
ORT VID GÖTE- BORGS						MER KANNI- BALISK						TON	
STEKS I												INTE UTANFÖR	
↓	→												

OXUDDA
0622

SYNES MÅNGA
I RÖRELSE VARA
IGÅNG MED

STORT BILJETTSLÄPP! BOKA NU!

TEATER: SAMTAL FÖRE DÖDEN – ADOLF EICHMANNS SISTA TIMMAR, LIVLÄKARENS BESÖK, DEN SISTA FÖRESTÄLLNINGEN – WOLFF SJUNGER BREL, **RONJA RÖVARDOTTER**, EN UPPSTOPPAD HUND, VINGKLIPPT, NÄR DAGEN VÄNDER, LAMPEDUSA, MINNESSTUND, **EN RACKARNS LÅNGHELG**, APRIL I ANHÖRIGSVERIGE, **KÄRLEK OCH POLITIK**, AMERICAN HOTEL, PAPPAN, EN HANDELSRESANDES DÖD, LOLA BLAU, FRÖKEN ROSITA, **CABARET**, FARMOR OCH VÅR HERRE, DU SKA VETA MITT VÄRDE, EN FOLKEFIENDE, PARAPLYERNA I CHERBOURG, **FOSTERLANDET**, UTSÅLT, **EN FRÖJDEFULL JUL**, COCKFIGHT, FRI SCEN, KLARA SOPPTEATER, MARIONETTEATERN **VÄLLINGBY:** IDIOM, ANNA & MATS I VÄLLINGBY **SKÄRHOLMEN:** DET HÄR ÄR MIN HISTORIA, FABLERNÄ, **RÄTTVISA** **MUSIK:** MELINGO, JAZZKATTER!, LONEY DEAR, **NISSE LANDGRENS HÖRNA**, KLARA, FÄRDIGA, KONSERT! **DANS:** **TRE**, DOCH **KONST/DESIGN:** CAMILLA THULIN, ANNA ODELL, **MAKODE LINDE**, HENRIK VIBSKOV, **VIVIAN MAIER**, MODE I SJU AKTER **LITTERATUR:** PÅ DJUPET, **INTERNATIONELL FÖRFATTARSCEN**, RELEASE ME, STOCKHOLMS INTERNATIONELLA SERIEFESTIVAL, STOCKHOLMS LITTERATURMÄSSA, LJUSET ÅTERVÄNDER **FORUM/DEBATT:** FRISTADSPROGRAMMET, **MÖT MINISTERN**, AKTUELLA DEBATTER OCH SAMTAL VARJE VECKA **FILM:** KLARABIografen, CINEMAFRICA, KNATTEBIO, LIVESÄND OPERA OCH TEATER FRÅN BL.A. METROPOLITAN, **BARNVAGNSBIO**, KONSTVISNINGAR, FILM & SAMTAL, NY TYSK FILM OCH MYCKET ANNAT.

FÖR FULLSTÄNDIGT PROGRAM SE
KULTURHUSETSTADSTEATERN.SE

EN DEL AV STOCKHOLMS STAD

KULTURHUSET
STADSTEATERN
S T O C K H O L M

Returadress:
Micasa Fastigheter
Box 1298, 164 29 Kista

B Sverige
Porto
betalt

*God Jul
och
Gott Nytt År*

önskar Micasa Fastigheter

